

รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์
สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้
ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมและรองรับการเปลี่ยนแปลงบนพื้นที่สูง

รหัสโครงการ 199974

โครงการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้
ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

โดย

กชพร สุขจิตภิญโญ และคณะ

เดือน ธันวาคม ปี พ.ศ. 2567

งบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์
สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้
ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมและรองรับการเปลี่ยนแปลงบนพื้นที่สูง

รหัสโครงการ 199974

การศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้
ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

The Study and Development on Learning Process and
Network of Farmer in Highland Responding to
Digital Technology Disruption

โดย

คณะผู้วิจัย

สังกัด

นางสาวกชพร สุขจิตภิญโญ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

นายปภพ จีรัตน์

คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

นางสาวเพ็ญอ อศรีเพ็ชร

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

เดือน ธันวาคม ปี พ.ศ. 2567

งบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาและการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัยผ่านสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้นำชุมชน ผู้นำเกษตรกร นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงทั้ง 15 แห่ง ได้แก่ ป่าแป๋ ห้วยเป้า ปางแดงใน แม่มะลอ ปางหินฝน ขุนสถาน ถ้ำเวียงแก บ่อเกลือ สะเนียน วังไผ่ น้ำแบ่ง วาวี แม่สลอง สบเมย และแม่สามแลบ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและคอยประสานงานอย่างดียิ่ง ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับ นางสาวกรรณิกา ศรีลัย นักวิจัยจากกลุ่มทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และ นายศุภกฤต วรนนสิทธิ เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงป่าแป๋ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อร่วมเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรนาร่อง ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของงานวิจัยนี้

ท้ายที่สุด คณะผู้วิจัยขอขอบคุณประโยชน์จากงานวิจัยฉบับนี้แก่ชุมชนบนพื้นที่สูงและผู้มีส่วนร่วมทุกท่านที่ได้กล่าวมา รวมถึงผู้ที่มีได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ ซึ่งได้มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้การดำเนินงานวิจัยประสบผลสำเร็จด้วยดี

คณะผู้วิจัย

ธันวาคม 2567

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ

ชื่อ-สกุล	นางสาวกชพร สุขจิตภิญโญ
ตำแหน่ง	นักวิจัย 4
หน่วยงาน	สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ที่อยู่	65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์	0-5332-8496 ต่อ 3205
E-mail:	khodchaporns@gmail.com

ผู้ร่วมวิจัย

(1) ชื่อ-สกุล	นายปภพ จีรัตน์
ตำแหน่ง	อาจารย์
หน่วยงาน	คณะผลิตกรรมการเกษตร
ที่อยู่	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
	63 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย เชียงใหม่ 50290
โทรศัพท์	0-5387-3000
E-mail:	papob9261@gmail.com
(2) ชื่อ-สกุล	นางสาวเพ็ญออ ศรีเพชร
ตำแหน่ง	นักวิชาการและส่งเสริม 5
หน่วยงาน	สำนักพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ที่อยู่	65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์	0-5332-8496 ต่อ 2103
E-mail:	piangors@gmail.com

สารบัญเรื่อง

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คณะผู้วิจัย	ข
สารบัญเรื่อง	ค
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทคัดย่อ	ช
Abstract	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.4 นิยามคำศัพท์	2
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	
2.1 ผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4
2.2 นวัตกรรม	6
2.3 การเรียนรู้	8
2.4 เครือข่ายการเรียนรู้	10
2.5 ทักษะดิจิทัล	13
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
3.1 วิธีการวิจัย	17
3.2 สถานที่ดำเนินการวิจัย	19
บทที่ 4 ผลการวิจัย และวิจารณ์ผล	
4.1 สถานการณ์การใช้และการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลของเกษตรกรบนพื้นที่สูง	20
4.2 ข้อมูลตัวอย่าง พฤติกรรม และเงื่อนไขการเรียนรู้	21
4.3 ระดับทักษะดิจิทัลของเกษตรกร	24
4.4 ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะดิจิทัลของเกษตรกร	28
4.5 อุปสรรคที่ส่งผลต่อการเข้าถึงเทคโนโลยีของเกษตรกร	29

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
4.6 คุณลักษณะที่พึงประสงค์และศักยภาพการเป็นแม่ข่ายการเรียนรู้	30
4.7 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และทดสอบเชิงปฏิบัติการในพื้นที่นำร่อง	42
บทที่ 5 สรุปและวิจารณ์ผลการวิจัย	
5.1 สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะดิจิทัลและการเรียนรู้ ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง	59
5.2 ข้อเสนอจากการวิจัย	62
เอกสารอ้างอิง	64
ภาคผนวก	
1 ตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน	68
2 แบบสอบถาม เรื่อง การศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้และเครือข่าย การเรียนรู้ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง	69
3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะดิจิทัลของตัวอย่าง ด้วยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square) ใน SPSS	75

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป	23
2	สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะดิจิทัลของตัวอย่างโดยใช้สถิติไคสแควร์	28
3	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)	31
4	การเปรียบเทียบคุณลักษณะของเกษตรกรปราดเปรื่องกับกลุ่มที่เกี่ยวข้อง	32
5	เกณฑ์ประเมินคุณลักษณะและศักยภาพแม่ข่ายการเรียนรู้บนพื้นที่สูง	34
6	ผลประเมินคุณลักษณะและศักยภาพแม่ข่ายการเรียนรู้บนพื้นที่สูง	39
7	สรุปข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาศักยภาพฯ	45
8	การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ของเกษตรกร	46
9	การเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาทักษะดิจิทัล	56

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนผังการเรียนรู้และความต้องการเกษตรกรบนพื้นที่สูง	21
2	ระดับทักษะดิจิทัลของตัวอย่าง 252 ราย จำแนกตาม 4 ทักษะหลัก	27
3	การสัมภาษณ์ข้อมูลตัวอย่าง	39
4	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านตามระดับศักยภาพของตัวอย่าง	40
5	ความเชี่ยวชาญด้านการประกอบอาชีพของตัวอย่าง 252 ราย	41
6	กระบวนการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้	43
7	การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรนาร่อง	44
8	การเตรียมความพร้อมและนำเสนอ “โครงการการยกระดับและเพิ่มมูลค่าชาอัสสัมอินทรีย์ด้วย BCG Model” ในวันที่ 10 เมษายน 2567 ณ โรงแรมเอ็มทู ไฮเทล วอเตอร์ไซด์ จังหวัดพะเยา	48
9	“นวัตกรรมท้องถิ่น” นำเสนอนวัตกรรมเพื่อสังคมในการยกระดับและเพิ่มมูลค่าชาอัสสัม ในวันที่ 15 สิงหาคม 2567 ณ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา	48
10	เพจเฟซบุ๊กและผลิตภัณฑ์จากชาอัสสัมภายใต้แบรนด์ “Papae All Tea”	49
11	การอบรมให้ความรู้เรื่อง BCG Model การใช้พลังงานทดแทน และมาตรฐาน GMP	49
12	การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและทักษะวิทยากรท้องถิ่น	50
13	การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการให้ความรู้และติดตามงานของเกษตรกร	51
14	ขั้นตอนการพัฒนาทักษะดิจิทัลของเกษตรกรบนพื้นที่สูง	53